

ΚΑΛΕΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Για την **Απάλειψη**

του Σεξισμού

στον Δημοσιογραφικό Λόγο

«Καλές πρακτικές για την Απάλειψη του Σεξισμού στο Δημοσιογραφικό Λόγο»

Ιανουάριος 2023

Συγγραφή: Αγγελική Σεραφείμ

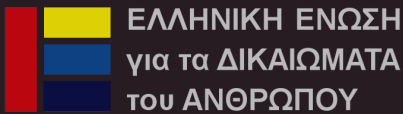
Επιμέλεια: Ιάσοντας Γουσέτης

Γραφιστική Επιμέλεια: Κωνσταντίνα Ζιάκα

©Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

Βαλτετσίου 39, 10681, Αθήνα

www.hlhr.gr

Οι απόψεις που εκφράζονται στο παρόν αποτελούν προσωπικές απόψεις του συντάκτη / της συντάκτριας και δεν απηχούν απαραίτητα τις απόψεις του Χρηματοδοτικού Μηχανισμού του ΕΟΧ ή του Διαχειριστή Επιχορήγησης του Προγράμματος Active citizens fund στην Ελλάδα (Ίδρυμα Μποδοσάκη σε συνεργασία με το SolidarityNow).

Το Έργο «Η Ισότητα των Φύλων στην Πρώτη Σελίδα» υλοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος Active citizens fund, με φορέα υλοποίησης την Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και εταίρο τη Liquid Media.

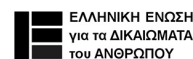
Το πρόγραμμα Active citizens fund, ύψους €13,5 εκ., χρηματοδοτείται από την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία και είναι μέρος του χρηματοδοτικού μηχανισμού του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) περιόδου 2014 - 2021, γνωστού ως EEA Grants. Το πρόγραμμα στοχεύει στην ενδυνάμωση και την ενίσχυση της βιωσιμότητας της κοινωνίας των πολιτών και στην ανάδειξη του ρόλου της στην προαγωγή των δημοκρατικών διαδικασιών, στην ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών στα κοινά και στην προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τη διαχείριση της επιχορήγησης του προγράμματος Active citizens fund για την Ελλάδα έχουν αναλάβει από κοινού το Ίδρυμα Μποδοσάκη και το Solidarity Now.

Διαχειριστής Επιχορήγησης:

Φορέας Υλοποίησης:

Εταίρος:

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα αναζήτηση καλών πρακτικών για την απάλειψη του σεξισμού από τον δημοσιογραφικό λόγο δεν είναι εξαντλητική στην αναφορά της, ούτε και υπονοεί ότι πρέπει ή μπορούν οι αναφερόμενες πρακτικές να μεταφερθούν αυτούσιες στο ελληνικό πλαίσιο. Είναι όμως ενδεικτικές του γεγονότος ότι πρόκειται για ένα πρόβλημα που έχει εντοπιστεί και γίνεται εκτεταμένη προσπάθεια να αντιμετωπιστεί στο πλαίσιο της καταπολέμησης των έμφυλων ανισοτήτων και της προώθησης της έμφυλης ισότητας. Μπορούν δε να αποτελέσουν πηγή έμπνευσης για την διάδοσή τους ή την ενσωμάτωση παρόμοιων πρακτικών.

Το παρόν αποτελεί παραδοτέο του προγράμματος «Η Ισότητα των Φύλων στην Πρώτη Σελίδα», ένα έργο που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του Active Citizens Fund με φορέα υλοποίησης την Ελληνικής Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και εταίρο την Liquid Media.

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Όπως είναι αναμενόμενο, οι σχετικές αναφορές σε κείμενα είτε κατευθυντηρίων οδηγιών είτε Κωδίκων Δεοντολογίας δημοσιογράφων είναι μια καλή πρακτική που καταγράφεται σε μια σειρά από χώρες. Στον **Ιταλικό Κώδικα Δεοντολογίας των δημοσιογράφων** συμπεριελήφθη πρόσφατα ένα άρθρο περί σεβασμού της έμφυλης

διαφοράς, το οποίο προβλέπει: «σε περιπτώσεις γυναικοκτονίας, βίας, παρενόχλησης, διάκρισης και ειδήσεων που αφορούν πτυχές σχετικές με τον σεξουαλικό προσανατολισμό και ταυτότητα, ο/η δημοσιογράφος προσέχει ώστε να αποφεύγει τα έμφυλα στερεότυπα, τις εκφράσεις και τις εικόνες που μπορεί να βλάψουν την αξιοπρέπεια του εμπλεκόμενου προσώπου. Χρησιμοποιεί ορθή και ενημερωμένη γλώσσα, επιδεικνύοντας σεβασμό. Συμμορφώνεται με την αναγκαιότητα των γεγονότων. Προσέχει να μην θρέψει την θεαματοποίηση της βίας. Δεν χρησιμοποιεί εκφράσεις, λέξεις ή εικόνες που μειώνουν τη βαρύτητα του γεγονότος. Διασφαλίζει, εφόσον αξιολογεί το ενδιαφέρον του κοινού για την είδηση, μια αφήγηση των μελών της οικογένειας των εμπλεκόμενων που διέπεται από σεβασμό.» ([Testounicodeidoveridelgiornalista, 2021 άρθρο 5-bis](#)). Η εκτενής αυτή αναφορά έχει ιδιαίτερη αξία, καθώς είναι σύνηθες να αναφέρεται στους Κώδικες Δεοντολογίας μόνο συνοπτικά η απαγόρευση διάκρισης λόγω φύλου. Η αναλυτική αναφορά τονίζει αφ' εαυτής ότι δεν πρόκειται για «εθιμοτυπική» παρότρυνση και ο συγκεκριμένος χαρακτήρας της κάνει και πιο επιτακτική τη συμμόρφωση στο περιεχόμενό της.

Το 2014 μια σειρά από τμήματα επικοινωνίας Ιταλικών Πανεπιστημίων, αλλά και ενώσεις δημοσιογράφων υπέγραψαν ένα δεσμευτικό **πρωτόκολλο**, για την καταπολέμηση των έμφυλων στερεοτύπων και την προώθηση της ισότητας. Σε αυτό γίνεται ρητή αναφορά στην ανάγκη χρήσης συμπεριληπτικού λόγου, με σεβασμό προς το φύλο.

Το «Μανιφέστο των δημοσιογράφων για τον σεβασμό και την έμφυλη ισότητα στην πληροφορία. Ενάντια σε κάθε είδος βίας και διάκριση μέσω λέξεων και εικόνων» ή «**Μανιφέστο της Βενετίας**» συντάχθηκε και υπογράφηκε το 2017 ατομικά από πολλούς δημοσιογράφους αλλά και από δημοσιογραφικές ενώσεις σε ολόκληρη την Ιταλία και εστιάζει στην ιδιαίτερη περίπτωση της έμφυλης διάκρισης κάνοντας ρητή αναφορά στο άρθρο 17 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης περί πρόληψης και καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών και της εν-

TESTO UNICO DEI DOVERI DEL GIORNALISTA

Le norme del 1° gennaio 2021

Articolo 5-bis

Rispetto delle differenze di genere

Nei casi di femminicidio, violenza, molestie, discriminazioni e fatti di cronaca, che coinvolgono aspetti legati all'orientamento e all'identità sessuale, il giornalista:

- presta attenzione a evitare stereotipi di genere, espressioni e immagini lesive della dignità della persona;
- si attiene a un linguaggio rispettoso, corretto e consapevole. Si attiene all'essenzialità della notizia e alla contenenza. Presta attenzione a non alimentare la spettacolarizzazione della violenza. Non usa espressioni, termini e immagini che sminuiscono la gravità del fatto commesso;
- assicura, valutato l'interesse pubblico alla notizia, una narrazione rispettosa anche dei familiari delle persone coinvolte.

PROTOCOLLO D'INTESA

“DONNE E MEDIA”

per promuovere una rappresentazione rispettosa del genere femminile nell'ambito dell'informazione e della comunicazione

δοικογενειακής βίας¹. Στην εισαγωγή αυτού του εγγράφου υπάρχει μια δήλωση της δέσμευσης των υπογραφόντων και υπογραφουσών για μια περιγραφή της πραγματικότητας που υπερβαίνει τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις, βασιζόμενοι/ες στην πεποίθηση ότι αυτό είναι το πρώτο βήμα για την κοινωνική αλλαγή. **Τα άτομα που υπογράφουν και οι ενώσεις τους δεσμεύονται στην τήρηση**

ρηση δέκα αρχών, μεταξύ των οποίων και η χρήση της κατάλληλης ορολογίας στην παρουσίαση θεμάτων σχετικών με τρανς άτομα, στη χρήση του όρου «γυναικοκτονία» αλλά και στη μη σύνδεση λέξεων όπως «ζήλεια», «πάθος», «αγάπη», «προδοσία», «τρέλα», «οικονομικά προβλήματα» και «κατάθλιψη» με την έμφυλη βία.

Το 2015 η Ιταλική Ένωση Δημοσιογράφων (“Ordine dei giornalisti”) δημοσίευσε μια **έκθεση** που είχε ως σκοπό να αναλύσει τις πρακτικές του Ιταλικού τύπου αναφορικά με την αναπαράσταση των γυναικών και να υποδείξει κάποιες κατευθυντήριες για μια ορθή και απαλλαγμένη από στερεότυπα αφήγηση για τις γυναίκες. Ανάμεσα σε αυτές τις κατευθυντήριες (για την αποσαφήνιση των οποίων παρατίθενται και συγκεκριμένα δημοσιεύματα ως παραδείγματα), συμπεριλαμβάνεται η κατάδειξη των έμφυλων στερεοτύπων, διακρίσεων και της ανισότητας, η συμπερίληψη των γυναικών ως πηγών και ως εμπειρογνομόνων, αλλά και η χρήση συμπεριληπτικού λόγου, δίνοντας επίσης συγκεκριμένα παραδείγματα (Ordine dei giornalisti, 2015, σελ. 50 επ.).

Η Ομοσπονδία του Ιταλικού Τύπου (Federazione nazionale della Stampa italiana (FnSi) ενσωμάτωσε (σε ιταλική μετάφραση) τις «*Συστάσεις της Διεθνούς Ομοσπονδίας Δημοσιογράφων (IFJ) για την πληροφόρηση για την βία κατά των γυναικών*», οι οποίες αποτυπώνονται σε δέκα οδηγίες. Οι ίδιες κατευθυντήριες ενσωμάτωθηκαν επίσης από το Εθνικό Συμβούλιο της Ιταλικής Ένωσης Δημοσιογράφων στις 30 Δεκεμβρίου 2016 .

1. Άρθρο 17: 1.Τα Μέρη ενθαρρύνουν τον ιδιωτικό τομέα, τον τομέα της τεχνολογίας, πληροφόρησης και επικοινωνίας καθώς και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, με τον δέοντα σεβασμό προς την ελευθερία της έκφρασης και της ανεξαρτησίας τους, να συμμετέχουν στην ανάπτυξη και την υλοποίηση πολιτικών και να θέτουν κατευθυντήριες γραμμές και πρότυπα αυτορρύθμισης για την πρόληψη της βίας κατά των γυναικών, καθώς και να ενισχύουν τον σεβασμό προς την αξιοπρέπειά τους.

2. Τα Μέρη αναπτύσσουν και προωθούν, σε συνεργασία με τους φορείς του ιδιωτικού τομέα, δεξιότητες μεταξύ των παιδιών, των γονέων και των εκπαιδευτικών αναφορικά με τον τρόπο αντιμετώπισης του πληροφοριακού και επικοινωνιακού περιβάλλοντος που παρέχει πρόσβαση σε ταπεινωτικό και μειωτικό περιεχόμενο σεξουαλικής ή βίαιης φύσης το οποίο θα μπορούσε να καταστεί επιβλαβές.

Ο δεκάλογος αυτός μπορεί να συνοψιστεί ως εξής:

- Η γλώσσα πρέπει να είναι ακριβής, χωρίς λεπτομέρειες και απαλλαγμένη από προκαταλήψεις, χωρίς να κατηγορείται το θύμα σε καμία περίπτωση.
- Μην χρησιμοποιείτε τον όρο «θύμα» εάν τα άτομα θέλουν να προσδιοριστούν ως «επιζώντα» μια πράξης βίας.
- Η συνέντευξη με την επιζώσα πρέπει να διεξάγεται με γυναίκα δημοσιογράφο σε ασφαλή και εμπιστευτικό τόπο, χωρίς να την εκθέτει σε περαιτέρω κακοποίηση.
- Σεβαστείτε την επιζώσα παρέχοντας πληροφορίες για τα διαδικαστικά της συνέντευξης. Η επιζώσα έχει δικαίωμα να αρνηθεί να απαντήσει ερωτήσεις ή να αποκαλύψει συγκεκριμένες πληροφορίες. Ο/Η δημοσιογράφος πρέπει να δίνει τα στοιχεία επικοινωνίας του για τυχόν ανάγκη της επιζώσας να έρθει σε επικοινωνία μαζί του.
- Οι αναγνώστες/στριες και οι θεατές/τριες χρειάζονται εκτεταμένες πληροφορίες, γνώμες εμπειρογνομόνων, ακριβή δεδομένα χρήσιμα για την κατανόηση ότι η βία κατά των γυναικών δεν είναι μια ανεξήγητη και άλυτη τραγωδία.
- Αφηγηθείτε την ιστορία στην ολότητά της χωρίς να εστιάζετε στην τραγική πλευρά της.
- Διαφυλάξτε την εμπιστευτικότητα χωρίς να αναφέρετε ονόματα ή τοποθεσίες που θα διακινδύνευαν την ασφάλεια των επιζώντων και των μαρτύρων.
- Χρησιμοποιήστε τοπικές πηγές, συλλέξτε πληροφορίες από εμπειρογνώμονες, οργανώσεις γυναικών ή περιφερειακές οργανώσεις, επιλέγοντας τις κατάλληλες ερωτήσεις αναλόγως των τοπικών συνηθειών και των πολιτισμικών πλαισίων.
- Να παρέχετε χρήσιμες πληροφορίες, παραθέτοντας στοιχεία επικοινωνίας των οργανώσεων και των υπηρεσιών αρωγής της περιοχής, για την υποστήριξη και την προστασία των θυμάτων έμφυλης βίας.

Η Ραδιοτηλεοπτική Αρχή της **Μάλτας** έχει επίσης δημοσιεύσει κατευθυντήριες οδηγίες για την προώθηση της έμφυλης ισότητας ήδη από το 2007.

Η Ένωση Τύπου Cáceres στην **Ισπανία** έχει εκδώσει ένα εγχειρίδιο (διαθέσιμο [εδώ](#)) στο οποίο συστηματοποιεί την έμφυλη οπτική των δημοσιογράφων σε τρία στάδια: πριν τη σύνταξη του δημοσιεύματος, κατά τη διάρκεια της συγγραφής και μετά την δημοσίευση:

Πριν τη σύνταξη

1. Αναλύστε με έμφυλη οπτική.
2. Συσχετίστε το περιστατικό με το γενικότερο πλαίσιο (contextualization).
3. Μπείτε στη θέση της γυναίκας και της οικογένειάς της. Κινδυνεύει; Ποιες είναι οι ανησυχίες της;
4. Ποιος θα είναι ο αντίκτυπος της είδησης σε εκείνη, στον δράστη και στην κοινωνία ενάντια στην πατριαρχική βία.
5. Ερευνήστε το υπόβαθρο του δράστη.

Κατά την σύνταξη

1. Γράψτε με βάση την ανάλυση που κάνατε.
2. Αναζητήστε την υποστήριξη των ειδικών.
3. Παράσχετε χρήσιμες πληροφορίες στις γυναίκες και την κοινωνία για να κατανοήσουν και να απαλλαγούν από προβλήματα.
4. Φροντίστε η γλώσσα να είναι απλή και να μην είναι σεξιστική.
5. Περιορίστε την τεχνική και απανθρωποποιημένη γλώσσα (της ιατροδικαστικής ή τεχνική αστυνομική).
6. Σιγουρευτείτε ότι δεν προκαταλαμβάνετε ή κρίνετε το παθόν άτομο.
7. Αποφύγετε να περνάτε μηνύματα ότι είναι αρνητικές οι καταγγελίες και ότι η βία δεν μπορεί να αποφευχθεί.
8. Δώστε έμφαση στο ότι η βία είναι ένας κύκλος και γενικά οι κακοποιητές επαναλαμβάνουν τις βίαιες ενέργειές τους με κλιμάκωση από την λεκτική βία στην γυναικοκτονία.
9. Αποφύγετε τα στερεότυπα.
10. Αποφύγετε τις λεπτομερείς (και νοσηρές) περιγραφές που επαναθυματοποιούν τις γυναίκες.

Μετά τη σύνταξη

1. Επανελέγξτε τον τίτλο και το περιεχόμενο.
2. Ελέγξτε τις εικόνες.
3. Ει δυνατόν, επιβεβαιώστε ότι το θύμα συμφωνεί με την προσέγγιση και το περιεχόμενο.

4. Επικοινωνήστε σε μεταγενέστερο χρόνο για να διερευνήσετε τον αντίκτυπο της είδησης.
5. Παρακολουθήστε τις επιπτώσεις της υπόθεσης.

Το **πρωτόκολλο συνεργασίας στην Ισπανική Περιφέρεια Καστίλλης και Λεόν, μεταξύ της τοπικής ένωσης δημοσιογράφων και της τοπικής ένωσης δικαστών** (CPPCYL - Επαγγελματική Ένωση της Castilla και León και TSJCYL- Ανώτατο Δικαστήριο της Castilla και León αντίστοιχα) προβλέπει τον σεβασμό της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας των δικαστηρίων, αποφεύγοντας τις «παράλληλες δίκες» και ταυτόχρονα εγγυώμενο το δικαίωμα των ΜΜΕ να αναφέρονται στις νομικές διαδικασίες, έχοντας κατά νου τα θεμελιώδη δικαιώματα των εμπλεκόμενων προσώπων. Πέραν της προώθησης της εκπαίδευσης των επαγγελματιών επικοινωνίας, το πρωτόκολλο επιδιώκει επίσης την εκπαίδευση των δικαστών, ώστε να γνωρίζουν τη γλώσσα των ΜΜΕ και να αποκτήσουν επικοινωνιακές δεξιότητες για να μεταδίδουν αποτελεσματικά τις πληροφορίες που ζητούνται από τους δημοσιογράφους.

Η Ένωση επίσης φεμινιστριών δημοσιογράφων της Castilla και León (Asociación de Periodistas Feministas de Castilla y León (APFCYL) έχει διοργανώσει μεταξύ άλλων και συνέδρια με τη συμμετοχή **εισαγγελέων** και με την υποστήριξη του δήμου.

Το **Ισπανικό Παρατηρητήριο της Εικόνας των Γυναικών** (OIM), δημιουργήθηκε στο 1994 ως Παρατηρητήριο της Σεξιστικής Διαφήμισης, για την προώθηση μιας ισορροπημένης και μη στερεοτυπικής εικόνας των γυναικών.

Το Παρατηρητήριο το διαχειρίζεται το Ινστιτούτο Γυναικών ως Αυτόνομη Οργάνωση υπεύθυνη για τη διασφάλιση της μη σεξιστικής μεταχείρισης της εικόνας των γυναικών στη διαφήμιση, τα ΜΜΕ, το διαδίκτυο και οποιαδήποτε άλλη μορφή εκπαιδευτικής, πολιτιστικής ή δημιουργικής προώθησης και διάχυσης. Ο σκοπός του είναι να αναλύσει την αναπαράσταση των γυναικών στη διαφήμιση και τα ΜΜΕ, για να διαπιστώσει ποιοι είναι οι πιο σημαντικοί ρόλοι που τους αποδίδονται και να αναλάβει πρωτοβουλίες για την καταπολέμηση των στερεοτυπικών εικόνων.

Στο **Ισπανικό εθνικό σχέδιο δράσης** κατοχυρώνεται ένας **κωδικός ταυτοποίησης για οπτικοακουστικά προϊόντα** «ιδιαίτερα συνιστώμενα για την προώθηση της έμφυλης ισότητας», με κριτήριο την εξάλειψη των προκαταλήψεων, των στερεοτύπων και των σεξιστικών ρόλων, την προώθηση των πλουραλιστικών και πραγματικών αναπαραστάσεων των φύλων και την ενθάρρυνση για τη χρήση μη σεξιστικής γλώσσας που ενσωματώνει μια ισότιμη οπτική των σχέσεων εγγύτητας και ενδοοικογενειακής συνύπαρξης. Επιπλέον γίνεται λόγος για δέσμευση των μέσων ενημέρωσης να δημοσιοποιούν τις καταδίκες σε περιπτώσεις έμφυλης βίας, προκειμένου να βοηθήσουν στην εξάλειψη κάθε αίσθησης ατιμωρησίας σχετικά με τους δράστες αυτών των εγκλημάτων. Θεσπίζεται επίσης συμφωνία - πλαίσιο για την από κοινού ρύθμιση, εξειδίκευση και κατάρτιση επαγγελματιών στα μέσα ενημέρωσης και τη διαφήμιση (επαγγελματίες του γραπτού τύπου, της τηλεόρασης, των ραδιοφωνικών σταθμών, των ειδήσεων και των διαφημιστικών πρακτορείων), προωθώντας μια αλλαγή στάσης σχετικά με τη βία κατά των γυναικών, η οποία δεν δικαιολογεί, ευτελίζει ή υποκινεί τη βία εναντίον

τους, η οποία εξαλείφει τα στερεότυπα των φύλων και προωθεί την κοινή λήψη αποφάσεων μεταξύ ανδρών και γυναικών, με ιδιαίτερη προσοχή στην οικιακή σφαίρα.

Η μη κερδοσκοπική ένωση EMEKOMUNIKAZIOA, KOOP. ELK. TXIKIA, που εδρεύει στο Μπιλμπάο στη **Χώρα των Βάσκων της Ισπανίας**, εκδίδει από το 2010 το διαδικτυακό περιοδικό **Pikara Magazine**, το οποίο ασκεί δημοσιογραφικό έργο από μια φεμινιστική κριτική σκοπιά, χωρίς να περιορίζεται σε «φεμινιστικά» θέματα. Ως κίνητρο για τη δημιουργία του αναφέρεται η ανάγκη συνδυασμού της φεμινιστικής οπτικής με την καλή δημοσιογραφία, αναζητώντας «τον δικό τους χώρο». Σκοπός είναι η ενίσχυση της διάδοσης της μη σεξιστικής επικοινωνίας.

Στις δράσεις του διαδικτυακού αυτού περιοδικού περιλαμβάνονται:

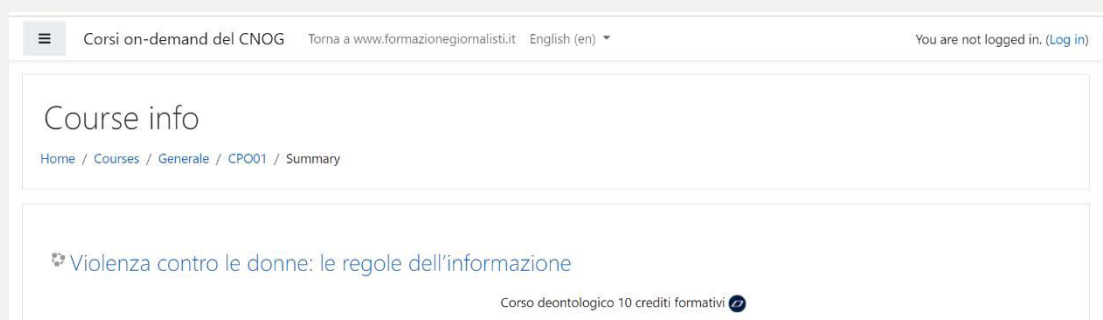
- Εργαστήρια και εκπαιδευτικά προγράμματα πάνω στην επικοινωνία με την έμφυλη οπτική, την μη-σεξιστική χρήση της γλώσσας και των εικόνων, τον διαδικτυακό φεμινισμό, την μεταχείριση της έμφυλης βίας από τα ΜΜΕ κλπ.
- Συμβουλευτική σε ενώσεις γυναικών και θεσμούς έμφυλης ισότητας, για την βελτίωση της προβολής τους στα ΜΜΕ.
- Ενίσχυση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τον ρόλο των ΜΜΕ για μια ισότιμη κοινωνία, μέσω συνεντεύξεων, άρθρων στον τύπο κλπ.
- Υποστήριξη των δημοσιογράφων που ενδιαφέρονται να ενεργοποιηθούν υπέρ της ισότητας.
- Δημιουργία υλικού επικοινωνίας και πανό.

Στον χώρο επίσης του διαδικτύου, το MARS Online Resource Centre [MARS – Media Against Racism in Sport | Home \(coe.int\)](#) είναι μια διαδικτυακή πλατφόρμα που παρέχει υλικό σχετικό με τα ΜΜΕ, την διαφορετικότητα και την μη-διάκριση. Αυτό περιλαμβάνει πρακτικά παραδείγματα από τα πεδία της παραγωγής επικοινωνίας, της δημοσιογραφίας και της εκπαίδευσης επικοινωνίας, της εκπαίδευσης γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας και διαχείρισης σύνταξης, το οποίο προέκυψε από την εκπαίδευση 1000 περίπου επαγγελματιών τη διετία 2011-2012, καθώς και τις αναφορές του Συμβουλίου της Ευρώπης και επιλεγμένο διαδικτυακό υλικό πάνω στη διαφορετικότητα και τη μη-διάκριση. Επιπρόσθετα το Διαδικτυακό Κέντρο Πηγών MARS φιλοξενεί την πρώτη ευρωπαϊκή βάση δεδομένων για την επικοινωνία, που περιλαμβάνει πάνω από 450 επαγγελματίες επικοινωνίας πάνω στη διαφορετικότητα και τη μη διάκριση.

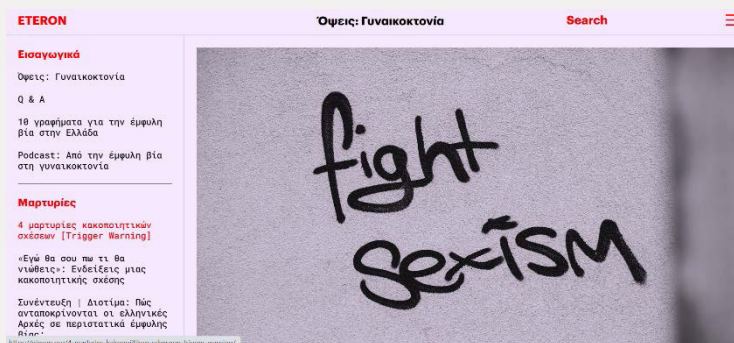
Το κοινό Πρόγραμμα ΕΕ και Συμβουλίου της Ευρώπης MARS – Media Against Racism in Sport (Μέσα ενάντια στον Ρατσισμό στον Αθλητισμό) επιδίωξε να διερευνήσει την ικανότητα των μέσων να συμπεριλάβουν προσεγγίσεις διαφορετικότητας και μη διάκρισης κατά την κάλυψη αθλητικών θεμάτων. Ο αθλητισμός θεωρείται ένα σημαντικό πεδίο οικοδόμησης κοινωνικής συνοχής και επίσης είναι ένας μείζων τομέας επένδυσης στην βιομηχανία των μέσων. Ωστόσο, η κάλυψη από τα αθλητικά

μέσα δεν αντανakλά πάντα την κοινωνική και πολιτισμική διαφορετικότητα και δεν διασφαλίζει την ισότητα για όλους. Το Πρόγραμμα MARS – Media Against Racism in Sport ήταν μια ευκαιρία να τονίσει το κέρδος της συμπερίληψης της διαφορετικότητας και της μη διάκρισης κατά τον σχεδιασμό του περιεχομένου των μέσων και των διαδικασιών παραγωγής.

Αξιοποιώντας επίσης το διαδίκτυο, η Ιταλική ένωση δημοσιογράφων παρέχει μεταξύ άλλων και ένα διαδικτυακό εκπαιδευτικό σεμινάριο για δημοσιογράφους, που προωθεί τον σεβασμό προς τα φύλα και την αποφυγή αναπαραγωγής έμφυλων στερεοτύπων. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα τιτλοφορείται «Βία κατά των γυναικών: Οι κανόνες της πληροφορίας» και περιλαμβάνει πρακτικά παραδείγματα.

Στον χώρο του διαδικτύου και πάλι, η σήμανση «trigger warning», που απαντάται συντομογραφημένη ως tw και μπορεί να αποδοθεί στην ελληνική γλώσσα ως «προειδοποίηση περιεχομένου», αποτελεί προϋπόθεση του κοινού ότι το περιεχόμενο που πρόκειται να προσπελάσει μπορεί να προκαλέσει αναστάτωση, έντονα αρνητικά συναισθήματα ή να έχει γενικά αρνητικές ψυχολογικές επιπτώσεις. Παρατίθεται είτε χωρίς διευκρίνιση, είτε με σύντομη περιγραφή του περιεχομένου που ακολουθεί, π.χ. tw: αυτοκτονία ή tw: βιασμός. Ο ιστότοπος eteron.org παραθέτει μέσα σε αγκύλες την ένδειξη «trigger warning», σε άρθρα που αναφέρονται στην έμφυλη βία. Η ίδια πρακτική έχει χρησιμοποιηθεί επίσης στον ειδησεογραφικό ιστότοπο news247.gr, εντός του άρθρου, ακριβώς πριν ακολουθήσει το σημεινόμενο περιεχόμενο, όπως και σε ιστοσελίδες φεμινιστικών πρωτοβουλιών και ομάδων.

Στην ιστοσελίδα επίσης του ισπανικού Υπουργείου Ισότητας, όπου παρέχονται πληροφορίες στα θύματα έμφυλης βίας, πριν την είσοδο στον κυρίως ιστότοπο, αναδύεται ένα «παράθυρο», το οποίο έχει οδηγίες προς τα θύματα για την προστασία από εντοπισμό διαδικτυακής δραστηριότητας. Υπενθυμίζει ότι οποτεδήποτε μπορούν να πατήσουν το σύμβολο «έξοδος» για να κλείσουν την ιστοσελίδα, να μην αποθηκεύουν αρχεία pdf αλλά να επιλέγουν πάντα «άνοιγμα», να διαγράφουν το ιστορικό περιήγησης ή εναλλακτικά να χρησιμοποιούν την επιλογή της απόρρητης (“incognito”) περιήγησης.

Αυτές οι πληροφορίες θα μπορούσαν να αποτελέσουν χρήσιμες οδηγίες για θύματα που αναζητούν πληροφορίες στο διαδίκτυο, ώστε να μην ανακαλύψει τις αναζητήσεις τους ο κακοποιητής τους και θα μπορούσαν να παρατίθενται από τους/τις δημοσιογράφους είτε ως συμβουλή πριν το πάτημα ενός υπερσυνδέσμου με αντίστοιχες πληροφορίες είτε ως αντικείμενο διακριτού άρθρου.

Περαιτέρω, όσον αφορά στις **δίκες** που αφορούν αδικήματα έμφυλης βίας, αυτές παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, γιατί μεταξύ άλλων εμπεριέχουν το διακύβευμα της δικαίωσης του θύματος. Από αυτή την άποψη μπορούν να λειτουργήσουν ενθαρρυντικά για τα θύματα και αποτρεπτικά για τους δράστες (όμως και το αντίστροφο). Η επιχειρηματολογία δε που αναπτύσσεται εκατέρωθεν (από πλευράς δηλαδή καταγγελλόντων και από πλευράς κατηγορουμένων) συμπυκνώνει τον δημόσιο διάλογο για την έμφυλη βία, αλλά και αναπαράγει πλήθος έμφυλων στερεοτύπων και συχνά μισογυνικό λόγο. Έχει λοιπόν ιδιαίτερη αξία η «πρακτικογράφηση» αυτών των δικών που συχνά είναι πολυήμερες, με δεδομένο ότι τα επίσημα πρακτικά μιας δίκης καθαρογραφούνται αρκετά μετά την ολοκλήρωσή της, ενώ σε αυτά δεν περιλαμβάνονται όλα όσα διαμείβονται στην δικαστική αίθουσα, όπως είναι οι αγορεύσεις των δικηγόρων και ο σχολιασμός από αυτούς του αποδεικτικού υλικού, ούτε και οι ερωτήσεις που τίθενται (ή κάποια σχόλια της έδρας, διάλογοι των παραγόντων της δίκης ή οι αντιδράσεις του ακροατηρίου).

Ένα πρόσφατο παράδειγμα **στο ελληνικό πλαίσιο** τέτοιας καλής πρακτικής που καθιστά δημόσια προσβάσιμο το πρωτογενές αυτό υλικό ήταν η αναμετάδοση δια της πρακτικογράφησης σε ζωντανό σχεδόν χρόνο από το Omnia TV των τεκταινομένων στη δίκη με κατηγορούμενο αστυνομικό για εμπορία ανθρώπων (η γνωστή και ως «υπόθεση της Ηλιούπολης»), μέσα από την ειδική ενότητα «The Case» στο Facebook. Σε ζωντανό σχεδόν χρόνο ήταν προσβάσιμη δημοσίως η διαδικασία στο ακροατήριο.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΜΕΛΕΤΗ

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η αναφορά των παραπάνω πρακτικών δεν είναι εξαντλητική και επικεντρώνεται στο ενωσιακό πλαίσιο. Για αντίστοιχες καταγεγραμμένες καλές πρακτικές σε παγκόσμιο επίπεδο, συμβουλευτείτε και την πλατφόρμα [Home: A Resources Bank of good practices \(agemi-eu.org\)](https://agemi-eu.org) του έργου AGEMI (Advancing Gender Equality in Media Industries).

Προτάσεις για περαιτέρω μελέτη:

- Irene Khan, Main Challenges for Women Journalists at Grassroots Level Submission for the Consultation on Gender Justice by UN Special Rapporteur on Freedom of Expression, 14 June 2021 [Free-Press-Unlimited_2.pdf \(ohchr.org\)](#)
- Padovani, Claudia, & Ross, Karen. (2019). Advancing gender equality in media industries: an innovative european approach. *Inter disciplina*, 7(17), 87-98. Epub 11 de diciembre de 2020. <https://doi.org/10.22201/ceiich.24485705e.2019.17.67521>
- Γιώργος Πλειός, Σοφία Καναούτη, Δέσποινα Χρονάκη ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ για Δημοσιογράφους και ασχολούμενες-ους με τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας Αθήνα 2020
- ΥΠΕΣ-ΓΓΙΦ ΟΔΗΓΟΣ ΧΡΗΣΗΣ ΜΗ ΣΕΞΙΣΤΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ Αθήνα 2018
- ΚΕΘΙ Οδηγός προς τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας για την εξάλειψη του σεξισμού και των έμφυλων διακρίσεων Αθήνα 2018
- ΣΥΣΤΑΣΗ CM / Rec (2019) 1 που εγκρίθηκε από την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης στις 27 Μαρτίου 2019 ΠΡΟΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΩΝΤΑΣ ΤΟ ΣΕΞΙΣΜΟ
- Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Επικοινωνίας Υφιστάμενη νομοθεσία και νομολογία των επιλεγμένων τομέων αρμοδιότητας της Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης και Επικοινωνίας 2017
- ΚΜΟΠ - Κέντρο Κοινωνικής Δράσης και Καινοτομίας & Colour Youth Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας Η ΛΟΑΤ κοινότητα και τα μέσα ενημέρωσης: οδηγός για επαγγελματίες ΜΜΕ Αθήνα 2019
- Trans Journalists Association *Style Guide*
- Transgender Europe, Mina Tolu *Guide for Journalists* 2015
- Livia Trussardi *Are journalists aware of the gender gap?* Stockholm, 2022
- Αικατερίνη Λουπεϊδου *Διπλωματική Εργασία: Προσεγγίζοντας και Αναλύοντας κριτικά τις αναπαραστάσεις της έμφυλης βίας στον ηλεκτρονικό ειδησεογραφικό λόγο* Πάτρα 2022

Διαδικτυακές Πηγές

- Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά της Έμφυλης Βίας (Ισπανία): https://violenciagenero.igualdad.gob.es/pactoEstado/docs/Documento_Refundido_PEVG_2.pdf
- Διαδικτυακό περιοδικό Pikara Magazine (Ισπανία) <https://www.pikaramagazine.com/por-que-pikara-2/>

